

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

LI/2

БЕОГРАД

2020

НАШ ЈЕЗИК
ЛІ СВ. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Ђорђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти
др Ђорђе Оташевић, др Милица Радовић Тешић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Службени гласник, Београд

СIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); н. с. књ. 1, св. 1/2 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1933–1941; 1949– (Београд : Службени гласник). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига LI

Св. 2 (2020)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

- Реконструкција сугласника у критичком издању Његошевог спјева
Шћејан Мали (РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ) 1–37
- Откривање неконсистентности у обради вишеструке еквиваленције:
уводна размишљања (ДАНКО М. ШИПКА) 39–49
- Идеофонски предикати у српском језику: основне карактеристике
(ТАЊА Ч. МИЛОСАВЉЕВИЋ) 51–60

П р и к а з и

- Вуков *Српски рјечник и 200 година савременог српског језика*
(ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ) 61–66
- Рајна Драгићевић, *Грамајџика у огледалу семанџике*
(БОЈАНА Д. ТОДИЋ САНКОВИЋ) 67–70
- Веселина Ђуркин, *Сложени зависни везници у српском језику*
(и њихова функционално-стилска дистрибуција)
(МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 71–74
- Милка Николић, *Поредбено-начинске конструкције у српском језику*
(АНЂЕЛА Д. ВАСИЉЕВИЋ) 75–82

Х р о н и к а

- Хроника Међународног научног скупа „Лексикографија
и лексикологија у светлу актуелних проблема“
(28–30. октобар 2020) (СЛОБОДАН Б. НОВОКМЕТ) 83–95

**Одлуке Одбора за стандардизацију
српског језика**

Терминолошке синтагме које конституише именица <i>менаџмент</i>	97–99
Писање назива једног вируса: <i>вирус корона</i>	101–104

In memoriam

Радоје Симић (ВИКТОР Д. САВИЋ)	105–112
Владимир П. Гутков (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	113–116

Рајна Драгићевић, *Грамаџика у огледалу семантике**

Октобра 2020. године српска лингвистика постала је богатија за једну монографију – објављена је књига *Грамаџика у огледалу семантике* ауторке проф. др Рајне Драгићевић. Књигу су рецензирали академик Предраг Пипер, проф. др Даринка Гортан Премк и проф. др Божо Ћорић.

Ова књига садржи појединачна, већ објављена истраживања ауторке из области граматице, творбе речи и лексикологије српског језика. Међутим, сва питања покренута у књизи посматрана су из перспективе семантике, на шта упућује и сам наслов књиге. Такође, оно што повезује скоро све радове у књизи, како наводи ауторка, јесте „њихова *фазилингвистичности* у тематици и методологији, тј. испитивање језичких јединица чија семантичко-граматичка улога унутар лексеме, реченичне конструкције или реченице није јасно одређена, већ се прелива од једне до друге крајности могућег семантичко-функционалног спектра.“ Књига је специфична по још једном аспекту – штампана је у три варијанте корица.

Књигу отвара „Уводна реч“ (7–12) ауторке Р. Драгићевић. Радови у књизи, којих је укупно шеснаест, подељени су у три поглавља: „I. Граматика у огледалу семантике“ (15–89), „II. Творба речи у огледалу семантике“ (93–171) и „III. Лексика у огледалу семантике“ (175–213). За издвојеним поглављима следе поглавља „Резиме“ (215–221) и „Summary“ (223–230), која заправо садрже истоимене, оригиналне делове у овој књизи окупљених радова, сада издвојених и објављених на једном месту, у виду прегледа њихових садржина. На самом крају се налазе „Библиографска белешка“ (231–232) и „Регистар имена“ (233–235).

Прво поглавље садржи пет радова чије се теме односе на граматичку проблематику у српском језику. Први рад „О партикуларизаторима-садржавачима“ (15–36) отвара једно веома занимљиво, али недовољно

* Београд: Чигоја штампа, 2020, 236 стр.

осветљено поље у досадашњим истраживачким подухватима домаћих лингвиста. Ауторка скреће пажњу на појам партикуларизације помоћу једног посебног типа јединица које назива *йарііікуларизаііори-сa-државачи*. Кроз синтаксичку и семантичку анализу ових јединица, показује да је реч о неразложивим, двочланим лексичким јединицама, предлажући уз то и начин њихове лексикографске обраде. Други рад осветљава другу врсту партикуларизаторске лексике, носећи наслов „О неким особеностима партикуларизатора-уобличивача“ (37–47). Кроз семантичку анализу уобличивачких партикуларизатора ауторка уочава повезаност појаве инкапсулације код тих јединица и модела њихове лексикографске дефиниције у речницима српског језика. На тај начин, издваја три типа дефиниција која се могу довести у везу са три различита степена инкапсулације. Закључак је користан за будуће истраживаче ове теме, будући да ауторка рада указује на могућности даљих испитивања. У трећем раду овог поглавља, „О начинским прилозима субјекатске квалитације“ (49–62), анализирају се начински прилози који у речницима обављају службу глаголске одредбе за начин, али који, у значењском смислу, квалификују и именску реч у служби субјекта. Реч је о начинским прилозима који квалификују и саму радњу и вршиоца те радње. Ауторка закључује да степен квалификовања вршиоца радње зависи од више фактора: од семантичких особености начинских прилога, од значења именице у служби субјекта, од граматичких и семантичких својстава глагола и од семантичке компатибилности начинског прилога и именске речи, с једне стране, те прилога и глагола, с друге стране. Четврти по реду рад, „Запажања о лексичкој негацији глагола“ (63–76), садржи преглед литературе у вези са хипотезом да глаголска негација није само граматички показатељ одричности глагола, већ да може имати последица и на његово значење. Након тога се износи, уз потврду одговарајућим примерима, пет семантичких могућности утицаја речце *не* на значење глагола. Прво поглавље се завршава радом „Правописна решења нових речи у српским штампаним медијима“ (77–89). Ауторка у овом раду, с циљем предлагања правописно једнообразног решења, анализира семантички, синтаксички и творбени однос међу члановима двочланих јединица које се састоје од две именице (од којих је прва непроменљива и понаша се као семантички детерминатор друге, типа *мегафон дијломаііија*), а које се у штампаним медијима пишу одвојено или с цртицом.

Друго поглавље окупља седам радова ауторке Р. Драгићевић у вези са творбом речи у српском језику. Први рад „О ономатопејским именицама са суфиксима *-аіі*, *-еіі*, *-оіі*, *-уіі*“ (93–102) бави се творбеном и

семантичком анализом именица са наведеним суфиксима. Анализирају се значења творбених основа и утицај суфикса на значење тих речи, те њихове полисемантичке структуре и деривациони системи. Други рад носи наслов „Актуелна питања науке о творби речи (на материјалу радова Комисије за творбу речи Међународног славистичког комитета)“ (103–112). Главни циљ рада јесте да се укаже на савремене токове у творби речи, као и на усмеравање наших лингвиста ка испитивању неких творбених проблема у српском језику који су већ покренути или испитани у другим словенским језицима. Следећи је рад „Статус деривационих односа у лексикологији“ (113–118), где ауторка показује да деривационе односе – будући да су они, како наводи, дијалектички спој синтагматских и парадигматских односа, као и да се разликују од осталих синтагматских и парадигматских односа – не треба сврставати ни у један од тих типова, већ их треба засебно анализирати. Четврти рад, под насловом „Семантичка анализа десупстантивних предлога у српском језику“ (119–136), као основни задатак има испитивање конверзије као типа творбе речи из угла семантичких промена које доводе до преласка лексеме из једне врсте речи у другу. Ауторка у раду закључује да се однос полазне именице и добијеног предлога не може третирати као хомонимија, већ као граматикална (граматичка или лексичко-граматичка) полисемија. У петом раду, насловљеном „Префиксација у србистици и славистици“ (137–149), ауторка представља приступе префиксацији, како у србистици тако и у славистици уопште, те опредељење да је префиксација посебан начин творбе речи, уз навођење одговарајућих аргумената за такво становиште. Шести рад, „Негативна маркираност придева на *-ав* у савременом српском језику с погледом на ситуацију у другим јужнословенским језицима“ (151–161), како наводи ауторка, представља истраживање у коме се заправо проверава запажање проф. М. Николића да скоро сви придеви на *-ав* у нашем језику имају негативно (непожељно) значење. Р. Драгићевић на грађи из *Обрајног речника српскога језика* М. Николића утврђује да ли је ово запажање тачно. Последњи рад другог поглавља – „Семантичка деривација“ (163–171) – обухвата преглед схватања руских лингвиста, а затим и српских, о појму и термину из наслова. Ауторка рада, подржавајући већину наведених схватања (а једно изричито одбацујући), закључује да се она, у ствари, преплићу, те да се међусобно не искључују.

Треће и последње поглавље књиге садржи четири ауторкина рада из домена лексикологије српског језика. У првом раду, под називом „О могућим интерпретацијама семантичког односа придева *грд* и *горд*“ (175–181), ауторка анализира значењски однос наведених придева,

издвајајући три различита тумачења семантичког развоја прасловенског придева **gьrdь*. Други рад, „О значењској подспецификованости на примеру лексеме *основа*“ (183–194), осветљава појам и термин из наслова. Ауторка говори о степену значењске подспецификованости лексеме, а затим, на конкретном примеру лексеме *основа*, показује да је концептуална анализа пригодна семантичка метода за испитивање лексема са таквом, широм (подспецификованом) семантиком. У трећем раду, који носи наслов „О значењу придева као услову и последици њихове лексичке спојивости“ (195–203) полази се од теоријског становишта да је значење лексеме уједно и услов и последица њене лексичке спојивости. Ауторка кроз рад такву претпоставку и доказује, те закључује да је утицај колокације на значење лексеме јачи уколико је лексема мање фреквентна. Последњи рад у поглављу, а самим тим и у књизи, носи наслов „Нека запажања о придевској контекстуалној синонимији“ (205–213). У овом раду ауторка износи запажања о семантичком утицају придева једних на друге у придевском низу. Она закључује да у неким случајевима долази до неутрализације значењских разлика међу тим придевима, па чак и до појаве синонимизације. Кроз примере и објашњења такве појаве, отвара се и питање утицаја редоследа придева у придевском низу, као и употребе везника на њихове семантичке односе.

Ауторка књиге Р. Драгићевић, анализирајући различите морфолошке, творбене, синтаксичке и лексичке проблеме – све из угла семантике, понудила је лингвистичким стручњацима, језичким истраживачима, али и свим љубитељима разних језичких питања, штиво које је драгоцену у сваком свом сегменту. Књига *Граматишка у огледалу семантике* својом садржајношћу, богатством и разноврсношћу тема, те обиљем окупљених научних резултата представља изузетно значајан и несумњиво оригиналан допринос постојећој србистичкој литератури. Њеним објављивањем лингвистичкој јавности пружен је драгоцен увид у читав један домен граматике – приказан кроз призму семантике, али је дат и подстицај многим истраживачима за даља разматрања различитих језичких феномена.

Бојана Д. Тодић Санковић**

Институт за српски језик САНУ, Београд***

** bojana.todic@isj.sanu.ac.rs

*** Овај приказ финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2020-14/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.